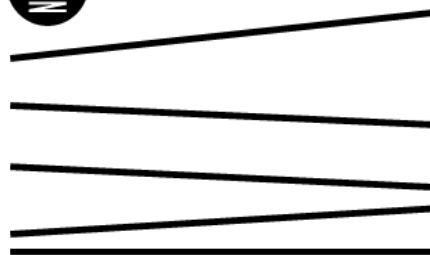

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Børresen, Christian Ludvig.; af Christian Ludvig Børresen.

Titel | Title:

Forsøg til en kortfattet Lærebog i den
evangelisk-christelige Religion for Almueskoler

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Slagelse : trykt i P. Magnus's Officin, 1839

Fysiske størrelse | Physical extent:

XVI, 48 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

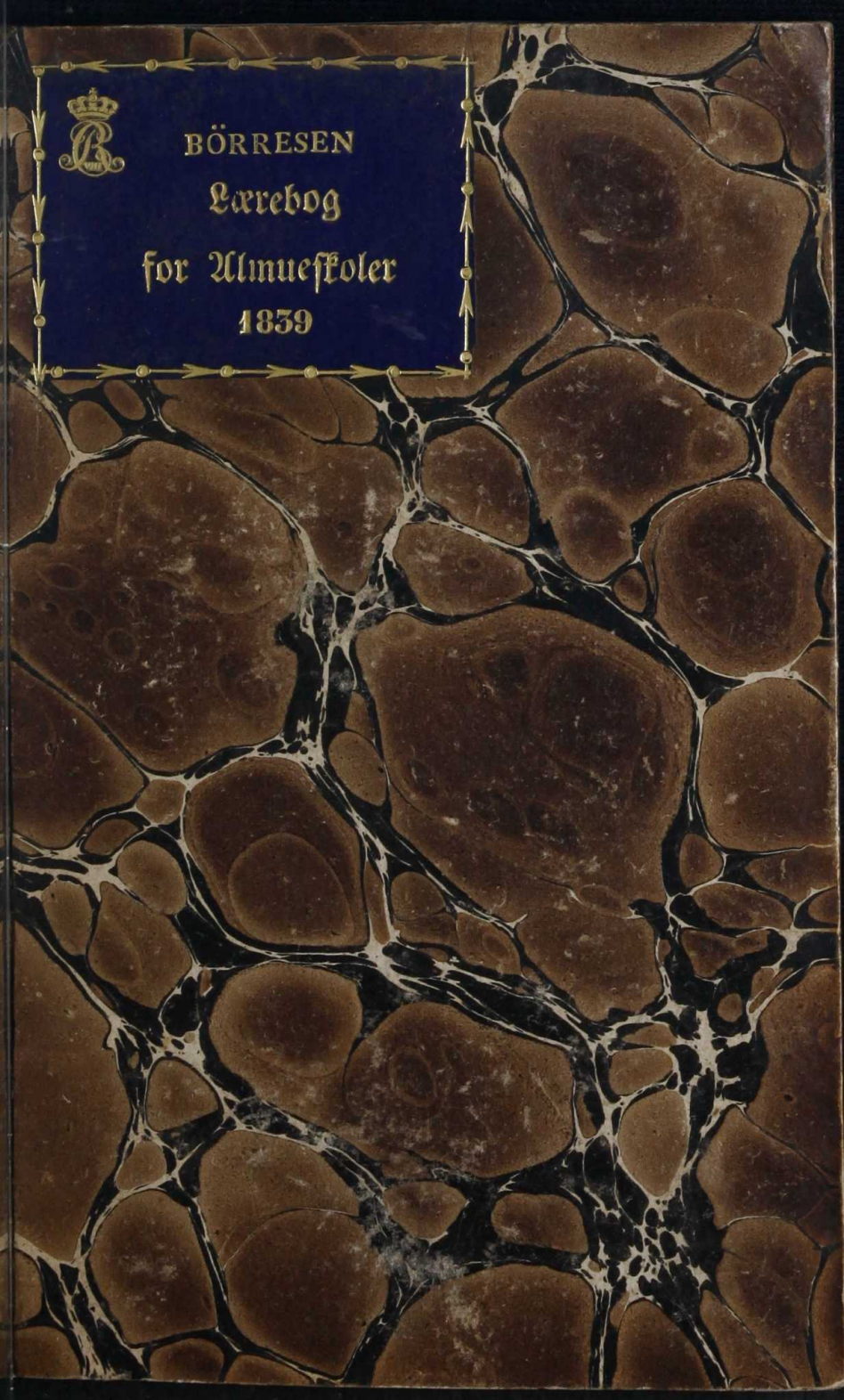
UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

BÖRRESEN
Lærebog
for Almueskoler
1859

3.- 448

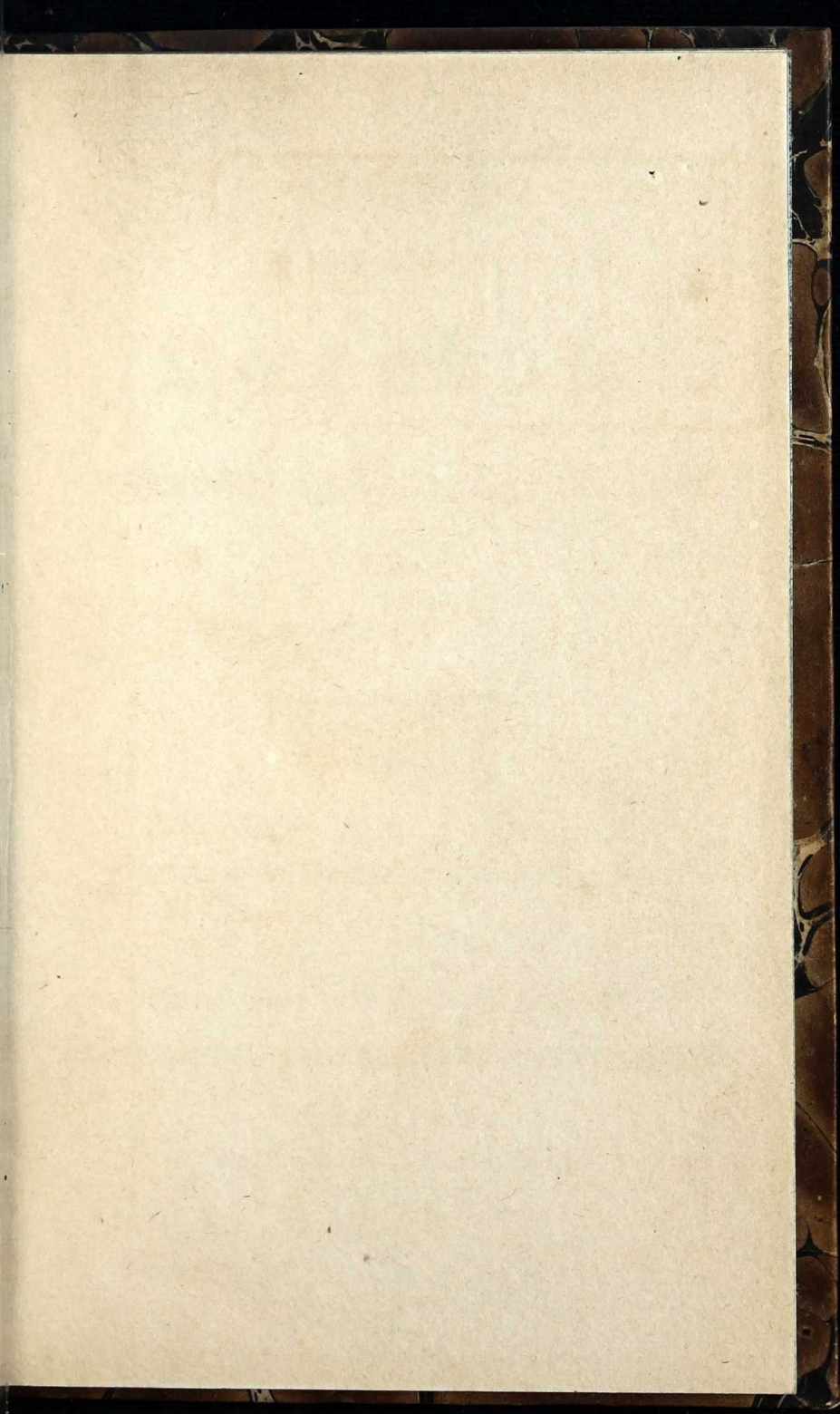
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 3 8°

1 1 03 0 8 06171 4

+Rex

3

Forsøg

til en forfattet

Lærebog

i den evangelisk-christelige Religion

for

Almue-skoler.

Af -

Christian Ludvig Borresen,
Sognepræst for Næsbye og Lybelse Menigheder.

(Faaes heftet i alle Boglader for 1 Mk.)

Slagelse.

Trykt i P. Magnus's Officin.

1839.

Religionslærens aandrige Bearbejder,

sand Christendoms veltalende Befordrer,

Sjællands Biskop,

Dr. Jacob Peter Mynster,

**de kongelige Ordeners Biskop, Egl. Confessionarius,
Storkors af Dbg. og Dbgsmand m. m.**

helliges bette ringe Forsøg
til en hensigtsmæssig
Ledetraad ved Almuens Religionsunderviisning
med inderlig Høiagtelse

allerærbødigst

af

Forfatteren.

Forerindring.

De fleste Religionslærere have uden tvivl længe søgt, at den anordnede Lærebog i Religion ikke svarer til de Fordringer, man med Billighed kan gjøre til et Grundlag ved hele Folkets Ungdomsunderviisning i Religion, og at dens Mangler ere en ikke uvigtig Hindring for en klar, rigtig og virksom Religionskundskabs Udbredelse, især iblandt Almuen. Dens Bidtløstighed i enkelte Dele og Ufuldstændighed i andre, — dens Mangel paa klar og rigtig Orden, — saavel i Læresætningerne som i disses enkelte Momenter, — paa Bestemthed og Nøiagtighed i Udtryk, Inddelinger o. s. v. — gjør det i det Mindste saare vanskeligt for den mindre duelige og øvede Lærer efter dens Veiledning at vække en klar, rigtig og levende Erkjendelse af Religionen og dens enkelte Sætninger, ligesom det og er vanskeligt for det mindre begavede Almuesbarn, som ingen Veiledning har hjemme og i Skolen kun kan erholde liden, at lære og forstaae en saa mangelfuld Lærebog. Da Religionen

er den meest fornødne Kundskab for Alle og næsten det eneste Dannelsesmiddel for Almuen, vil man let erkjende Vigtigheden af en hensigtsmæssig Lærebog deri, og at Trangen hertil er almindeligt følt, synes at fremgaae af flere offentlige Yttringer om Manglerne i den anordnede Lærebog. Fra Regjeringen kan man i vor bevægede Tid ikke vel vente en ny eller omarbejdet Lærebog i Religion, fordi en saadan ikke let vilde svare til Alles Ønsker og Forbringinger og derfor, naar den fremtraadte med offentlig Autoritet, let kunde vække Misfor-
nøielse og ny Strid. Jeg har derfor anseet det for hensigtsmæssigere at udgive en saadan Lærebog som *Forsøg*, at Enhver kan have Leilighed til at ytre sig om dens Mangler og bidrage til at afhjælpe dem, om det paa den Maade skulde kunne lykkes at samle de forskjellige dogmatiske og pædagogiske Anskuelser til nogenlunde Enighed om, hvad der med Billighed kan fordres af en almindelig Lærebog i den evangelisk-christelige Religion for Almueskoler.

Dette Forsøg er ikke et flygtigt Indfald, som i en Hast er udført. Allerede i mine første Studenterdage opsatte jeg — til Brug ved nogle Begynderes private Underviisning — det første Udkast, dertil prøvede det i

nogle Aar ved forskjellige Elevers Underviisning, omarbejdede det senere gjentagne Gange, tildeels efter kyndige Religionslæreres Bemærkninger derved, og i de sidste Aar har jeg ved Confirmanders Forberedelse stadigt havt dette Compendium i Tanker, derefter, saavidt mueligt, suppleret det Manglende og rettet det Feilagtige i den anordnede Lærebog, hvorved jeg atter er bleven opmærksom paa Mangler i min egen Fremstilling og i det Mindste tildeels sat i Stand til at afhjælpe dem. Saaledes mener jeg at have gjort Alt, hvad jeg formaaer, for at nærme dette lille, men ikke lette Arbejde til den Fuldkommenhed, som en almindelig eller anordnet Lærebog burde besidde. Men netop ved den gjentagne Omarbejden og Retten er jeg kommen til den Erkjendelse, at et Arbejde af den Natur kun som Forsøg kan forelægges Publicum, da det først ved mange Kyndiges Samvirken kan naae sin Fuldbendelse. Kun denne Betragtningssmaaade giver mig Mod til at lade mit Forsøg komme for Lyset, — som et Forslag til nærmere Prøvelse, Overveielse og Rettelse. Men, som et Forslag pleier at blive motiveret og belyst fra Proponentens Synspunct, for at lette Discussionerne derom, saaledes maa jeg ogsaa, ved at fremlægge dette Forsøg, forklare de Grundsætninger, hvorefter jeg har udarbejdet det.

En Lærebog er bestemt til at lægges til Grund ved Underviisningen, være en Ledetraad for dens Gang, en Veiledning for Læreren ved Sætningernes Udvikling og for Disciplen ved deres Indprentelse. Den skal altsaa ikke udførligt fremstille og udvikle Læregjenstanden, men kun antyde dens Hovedmomenter og Materialierne til disses Udvikling. Den maa altsaa for det Første være kortfattet, — ikke blot for lettere at kunne læres og memoreres, men fornemmeligen for at Læreren ved den mundtlige Underviisning kan, saavidt mueligt, udele Sætningerne af Disciplenes egen Tænkning, derved uddanne denne og gøre Læregjenstanden til Lærlingernes virkelige Eiendom, — give den Liv i dem. Dernæst maa Lærebogen være tydelig; men som Grundlag ved mundtlig Underviisning behøver den dog ikke at være i sig selv let fattelig; thi dette skal den først blive ved Underviisningen. Derimod maa den være af den Bestaaffenhed, at den kan tydes af den duelige Lærer, altsaa klart og bestemt udtrykke Sætningerne og deres Hovedmomenter. En Lærebog i Religion for Almueskoler bestaaer imidlertid Tydeligheden ikke i fuldkommen philosophisk Bestemthed (i Definitioner &c.), da man ved den populære Underviisning ofte maa nøjes med at vække et ufuldkom-

ment og ligesom foreløbigt Begreb, fordi det fuldkomne (f. Ex. om Skabelse, den Ufuldkomne, Forsoning o. desl.) er ufatteligt for den ubannede Forstand. Derimod berører en saadan Lærebogs Tydelighed mere paa en Klar og rigtig Orden, saavel i Sætningernes Følge, som i deres enkelte Momenter; men i den populære Lærebog er atter den rigtige Orden ikke den strengeste videnskabelige, men den, hvorved alle Sætninger blive lettest fattelige og meest indlysende. Jeg har derfor begyndt mit Forsøg med Læren om Guds Gjerninger som det meest Concrete, — Det, der nærmest flutter sig til Barnets egen Erfaring og derfor er bedst skikket til at øve og uddanne dets Tænkeevne til at fatte det mere Abstracte. De vanskeligere Sætninger, som pleie at fremsættes i en almindelig Indledning, om Aabenbaringen, har jeg derimod gjemt til Læren om Guds Ord som Naademiddel. Treenhedslæren, som først bliver fattelig efter Læren om Christus, har jeg fremstillet ved Læren om Retfærdiggjørelsen ved ham, hvor jeg af samme Grund har fremsat Læren om Sacramenterne, som christelige Indstiftelser til vor Retfærdiggjørelse. De øvrige Naademidler har jeg derimod omhandlet i Forbindelse med Læren om Synd og Pligt, fordi de kunnefattes før

Læren om Frelsen ved Christum. — At der kan indvendes Meget imod denne Orden, indseer jeg vel; men jeg mener, at den alligevel i en populær Lærebog er den rigtigste, fordi den gjør Religionslæren meest tydelig, d. e. meest skikket til at tydes, forklares og fattes.

En Lærebog bør fremdeles være fuldstændig, eller indeholde Alt, hvad der nødvendigt hører med til Læren. Dette Nødvendige beroer naturligtvis paa Lærlingernes Fattesædne, Tid o. s. v., og i en Lærebog for Almuen maa det altsaa indskrænkes til det meest Fornødne; men de Læresætninger, som derved kunne undgaaes, ere dog ikke mange (s. Ex. om Guds Tilværelse). Derimod kan de enkelte Læresætningers Udvikling indskrænkes betydeligt; men ogsaa i den Henseende bør dog selv den populære Lærebog i Religion være for saavidt fuldstændig, at den i det Mindste antyder de vigtigste Momenter af hver enkelt Sætning, saa enhver Lærer efter Omstændighederne kan udvikle dem meer eller mindre fuldstændigt. For at forene denne Fuldstændighed med den første Fordring til en Lærebog, Korthed, har jeg antyndet de vigtigste Momenter saa kort som muligt, ofte kun ved et Navn, et Skriftsprog eller dsl., og jeg indseer derfor vel, at selv den buelige Lærer ikke

altid vil kunne forstaae, hvad jeg sigter til; men jeg tør dog haabe, at Den, som selv forstaaer Religionslæren og kjender dens Indhold (hvilket man uregteligen burde kunne fordrø af enhver Religionslærer), vil kunne forstaae mine fleste og vigtigste Hentydninger. Skulde dette lille Forsøg nogensinde blive brugt ved Underviisningen, vilde det ikke være vanskeligt at levere den mindre kyndige Lærer en Fremstilling af de Kjendegjærninger, som i det ere antydede. For Resten er det naturligviis heller ikke min Mening, at enhver Hentydning skal benyttes og forklares; de ere kun Bink, som Læreren kan benytte efter Omstændighederne.

Endeligen bør enhver Lærebog være rigtig, og navnlig bør en Lærebog i Religion for Almuen, der næsten faaer en symbolsk Betydning, ikke indeholde nogen falsk eller urigtig Lærdom; men, da der til alle Tider har været og vel, saalænge Verden staaer, altid vil blive forskjellige Meninger angaaende enkelte Sætninger, kan en Lærebog i Religion kun blive relativ rigtig, d. e. indeholde en rigtig Fremstilling af en vis Kirkelære; thi individuelle Meninger og Anskuelser høre naturligviis ikke hjemme i en Lærebog. Smidlertid bør den populære Religionsunderviisning ikke indlade sig i kirkelig

Polemik, og en populær Lærebog i Religion bør derfor, saavidt mueligt, undgaae de kirkelige Stridspuncter og kun fremstille den bibelske og symboliske Lære, som den er given. Hvorvidt jeg i dette lille Forsøg har været heldig nok til at undgaae at træde enten den kirkelige Orthodorie eller min egen Overbeviisning for nær, maae Kyndige bedømme. For Resten har jeg ogsaa bestræbt mig for at fremstille saadanne Sætninger, som ikke komme i Berørelse med Orthodorien, rigtig t ved at angive de rette Momenter (f. Ex. det menneskelige Legemes Fortrin, Sjælens Evner, den evige Gjengjeldelses Beskaffenhed &c.); men ogsaa om mit Held i disse Bestræbelser tilkommer Dommen Andre.

Det blot Historiske (f. Ex. om Skabelsen, om Christi Levnet paa Jorden o. desl.) har jeg forudsat bekendt fra Bibelhistorien, der bør læres særskilt, og derfor udeladt. Skriftsprogene har jeg blot citeret, men ikke anført, — ikke blot for at spare Plads i dette foreløbige Forsøg, men ogsaa fordi jeg ønskede, at Børnene selv skulde efterslaae dem i Biblen og saaledes blive bedre bekendte med denne. Smidlertid indseer jeg vel, at dette vil i de fleste Almueskoler have uovervindelige Vanskeligheder, og dersom dette lille Forsøg nogen-

finde skulde blive indført i Almueskoler, vilde jeg derfor i den Udgave, som dertil vilde blive fornøden, optage de citerede Skriftsprog enten i et Anhang eller som Noter under Teksten. Derved vilde Børnene dog for en Deel afholdes fra at forverle Skriftens Ord med Lærebogens, hvilket Almuesbørn ellers ere saa tilbøielige til. —

— Pligtlæren har jeg indskrænket til en kort Udvikling af Kjærlighedsbudet, fordi jeg anseer den detaljerede Liste over Pligter, — som dog ikke let kan blive fuldstændig, — for aldeles uhenftgsmæssig i en populær Lærebog i Religion, i hvilken Pligterne ikke bør fremstilles som en integrerende Deel af Religionen, men som Følgesætninger af dens enkelte Sætninger. Desuden mener jeg, at de enkelte Pligters Udvikling og Indskærpelse ikke saa meget hører hjemme i Skoleunderviisningen, som i Opdragelsen, — saavel den huuslige som den offentlige i Kirken, hvor saavel Prædiken som Catechisation give Leilighed dertil. Ved Skoleunderviisning kan ikke let tages det specielle Hensyn, som ene kan gjøre en Udvikling og Indskærpelse af specielle Pligter frugtbar og hensigtsmæssig, og i det Mindste kan Lærebogen ikke tage saadant specielt Hensyn til Enkeltes Lærv. Finder Skolelæreren Anledning til at indskærpe enkelte Pligter, da vil ikke alene den almindelige Fremstilling af Pligt-

læren, men ogsaa Religionslærens enkelte Sætninger give ham Heilighed nok dertil.

For at det lidet begavede Almuesbarn, som maa nøies med den tarveligste Kundskab ogsaa i Religionen, ikke skal besværes med at lære Ord, som det ikke kan bringes til at forstaae, har jeg fremsat Hovedsætningerne saa kort og bestemt, som jeg har været i Stand til, og derimod i Anmærkninger tilføjet saavel Følgesætninger som Materialier til Hovedsætningernes videre Udvikling. Deri ville altsaa baade Lærere og Lærlinger finde de Grindringsord, som skulle vejlede dem ved Sætningernes Udvikling og Indprentelse. Disse Anmærkninger skulle altsaa ikke egentligen læres uden ad, men kun tilbagefalde i Lærlingernes Hukommelse, hvad Læreren har sagt. Dog maae Lærlingerne naturligviis indprente sig de enkelte Momenter, som Anmærkningerne indeholde. Disse Momenter har jeg ikke udhævet ved Tal eller Bogstaver, fordi jeg finder det hensigtsmæssigere, at Læreren saaledes udhæver og ligesom tiltæller Børnene dem og lader Børnene hver i sit Exemplar markere de enkelte Over- og Underafdelinger &c. — Enkelte Sætninger, som kunne synes at burde regnes blandt Hovedsætningerne, f. Ex. om Treenheden, Barnebaab,

Confirmation o. besl., — ere fremsatte i Anmærkningerne, fordi jeg, ifølge min Plan at ordne Sætningerne efter deres Fattelighed, ikke fandt nogen anden passende Plads til dem. Treenigheden kan vel ogsaa — i den populære Underviisning — betragtes som Følgesætning af Læren om Sønnens og Aandens Eenhed med Faderen, ligesom Barnedaab og Confirmation meest passende forklares ved Udviklingen af Daabens Sacramente; — Begrebet af Sacramente ved Udviklingen af Nadverens Sacramente &c. For Resten skal Ingen være villigere end jeg til i dette, som i alt Andet, at benytte de Amendements, som maatte blive bragte i Forslag. Min Hensigt med at lade dette Forsøg komme for Lyset er, som sagt, alene at give kyndige Religionslærere Anledning til at yttre sig om Religionslærens og dens enkelte Sætningers Fremstilling ved Almuens Underviisning. Enhver Meddelelse om dette lille Forsøgs Mangler — i det Hele eller i det Enkelte — og ethvert Forslag til en rigtigere og hensigtsmæssigere Fremstilling af Religionslæren og dens enkelte Sætninger vil derfor være mig meget hjærkomment. Maatte jeg derved give — endog blot den fjerneste — Anledning til, at en hensigtsmæssigere Lærebog i Religion blev indført i Al-

mueskoler, da vilde jeg ansee den Tid, jeg har anvendt
paa dette lille Arbejde, for vel anvendt.

Næstbye den 28de April 1839.

L. Borresen.

Förste Kapitel.

Om Gud.

Förste Afdeling.

Om Guds Gjerninger.

§ 1. Himmel og Jord og Alt, hvad deri er, kalder man Verden.

Himlen er et umaaleligt Rum, som omgiver Jorden og er opfyldt med en utallig Mængde Stjerner. Nogle af disse sees altid i samme Stilling mod hverandre (s. Gr. Karlsvognen, Høststjernen); de ere lysende og varmende Klover, som ikke bevæge sig og derfor kaldes faste Stjerner (Fikstjerner). Andre Stjerner ere mørke og kolde, bevæge sig omkring en Fikstjerne og faae derfra Lys og Varme; de kaldes derfor Vandringstjerner (Planeter). Solen er en Fikstjerne, Jorden en Planeet. I 24 Timer dreier Jorden sig een Gang rundt, ligesom et Hjul om sin Arel, og i 365 Dage og henved 6 Timer ruller den een Gang rundt omkring Solen. Derved fremkommer Nat og Dag, Sommer og Vinter. Maanen er en Biplaneet (Drabant), som dreier sig omkring

Jorden og med den omkring Solen. Foruden Jorden dreie 10 andre Planeter sig omkring Solen og faae Lys og Varme derfra; nogle af dem have flere Drabanter. Paa Jorden er en utallig Mængde levende og livløse Skabninger, baade i og paa og omkring den, og alle Stjernerne ere rimeligviis lige saa opfyldte som Jorden. Vi kunne derfor ikke overskue Verden eller danne os et fuldstændigt Begreb derom.

§ 2. Gud har skabt Verden, eller frembragt den af Intet, til Gavn og Glæde for sine levende Skabninger. 1 Mos. 1, 1. Ap. Gj. 17, 24.

Mennesket kan bygge, forfærdige o. s. v., men ikke frembringe et Græsstraae, uden han har Noget at frembringe det af. Gud har ikke blot dannet Verden, men frembragt Det, hvoraf den bestaaer. Han behøver ikke Verden, men har skabt den for sine Skabningers Skyld, af Kjærlighed. Han har indrettet Alt viist og godt. (Aarstiderne, Dag og Nat, Ether, Rilder og Aaer, Vinden, — Træernes Rødder, Blade o. s. v. — Fuglenes Fjedre, Fiskenes Finner, Insecternes Forvandling, Træfugle, Dyrenes Dvale o. s. v.).

§ 3. Gud opholder Verden, det vil sige, han er Aarsag i, at den vedbliver i sin Orden. 1 Mos. 8, 22.

Jordens Gang omkring Solen frembringer Aarstiderne, og derved blive alle Lande paa Jorden stikkede til, hver til sin Tid, at frembringe fornøden Næring til de levende Skabninger. Jordens Bevægelse er en Virkning af Naturkræfter; men disse ere kun Yttringer af Guds Kraft, som virker efter evige Love. Ved den samme Kraft holdes Jorden og Alt, hvad derpaa er, sammen, — Dunster stige op fra Jorden og falde ned til den igjen som Regn, Sne eller Hagl o. s. v.; ved den samme Kraft holdes alle Planeter i deres regelmæssige Bevægelse, og dersom Guds Kraft ophørte at virke i Verden, vilde altsaa alle Dele, hvoraf den bestaaer, opløses og adspredes. Det er ikke blinde Naturkræfter, men den levende Gud, som opholder Alt.

§ 4. Ved Verdens Opholdelse frembringes det Fornødne til de levende Skabninger; men Gud forsørger enhver især af dem ved at give dem alle Gode og Leilighed til at finde og anvende, hvad de behøve. Ps. 104, 13—14. 145, 15—16. Ap. G. 17, 28.

Hver Skabning er sat i det Land, som frembringer passende Næring for den (Kamelen, Kendsdyret), — er indrettet efter de Forhold, hvorunder den lever (Fisken, Fuglen), og den Maade, hvorpaa den erholder sin Føde (Kovdyr, Storken, Svalen), — har Drivt til at søge,

hvad den behøver, og hvor det findes (Træfugle), — har Midler til at forsvare eller sikkre sit Liv (Horn, Kløer, Tænder, Hurtighed o. s. v.). Alt Dette har Gud givet sine Skabninger, og han holder desuden sin Haand over dem. Math. 10, 29.

§ 5. Gud sørger især for Menneskene, som have en højere Natur og Bestemmelse end de øvrige Skabninger paa Jorden og derfor flere Fornødenheder. Math. 6, 26.

Mennesket har Hænder til at arbejde med og Forstand til at bruge dem. Han kan derfor lave Mad, sye sig Klæder, bygge Huse og Skibe, tæmme Dyrene (Hesten, Koen, Faaret, Hønen ic.). Han kan tale og derved meddele sine Tanker og Følelser til Andre. Det ene Menneske kan lære det andet (Bogstavschrift, Bogtrykkerkunst). — Disse Gaver bør Mennesket bruge efter Guds Hensigt til nyttig Virksomhed. (Eph. 4, 28. 2 Thess. 3, 10.) Dermed afholdes han fra at tænke paa det Onde, bevarer Legemets Sundhed og Kraft, og uddannes stedse mere.

§ 6. Gud sørger for hvert enkelt Menneske ved at styre hans hele Skjebne til hans eget sande Gavn. Math. 10, 29—31. Rom. 8, 28.

Gud styrer Alt, hvad der skeer i Verden,

til Gavn for det Hele og for hvert enkelt Men-
neske. Lidelser og Gjenvordigheder prøve os,
vende vore Hjerter til Gud og vort evige Maal,
uddanne vore Evner og Anlæg til at naae det
(Joseph, David, Job). Vi bør derfor være
fornøjede med den Stand, hvori vi ere satte,
og med Alt, hvad der møder os i Livet (1 Pet.
5, 7. 2 Cor. 4, 17.); thi Gud veed at vende
det Onde til det Gode (1 Mos. 50, 20). —
Gud styrer ikke alene Følgerne af Menneskenes
frie Handlinger, men ogsaa deres frie Beslut-
ning (Josephs Brødre), og hindrer ofte deres
onde Anslag (Herodes).

Anden Afdeling.

Om Guds Væsen og Egenheder.

§ 7. Gud er en Aand eller et usandseligt
Væsen med Fornuft og Frihed. Joh. 4, 24.

Sandseligt kaldes Det, som bestaaer af
Dele og derfor kan fornemmes af legemlige
Sandser. Gud bestaaer ikke af Dele, har intet
Fegeme, og vi kunne derfor ikke faae Forestilling
om ham ved vore Sandser eller afbilde ham for
dem. Gud har ikke Lemmer (Die, Haand) eller
menneskelige Følelser (Forbarmelse) og Liden-
skaber (Brede, Hævn); men disse Udtryk bruges i
billedlig Forstand om Gud, fordi vi ikke kunne
tænke os Gud som han er. Gud er blot Aand,

fri for al legemlig Indskrænkning og Skrøbelighed, og vi kunne derfor ikke behage ham ved blot udvortes Handlinger (Math. 9, 13.).

§ 8. Gud har altid været til og vil altid vedblive; han er uafhængig af Tiden og kaldes derfor evig og uforanderlig. Ps. 90, 2. Jak. 1, 17.

Verden og Alt, hvad dertil hører (Mennesker, Dyr, Planter), fremkommer og ophører i Tiden (er endelig), er i sin Virksomhed afhængig af den (bruger Tid dertil) og forandres ved dens Indflydelse (ældes). Den Evige er uendelig, bruger ingen Tid til sine Gjeruinger, men udretter Alt paa een Gang, og han forandres aldrig. Den evige Gud kan derfor sørge for Alt; for ham er Alt lige stort og vigtigt; han bliver altid den Samme.

§ 9. Guds Kraft og Magt er uden Grændse eller Indskrænkning; han kaldes derfor almægtig. Jer. 32, 17—19. Math. 19, 26.

Al Magt i Verden har sin Grændse (Strømmen, Stormen); men Guds Magt er fuldkomment uindskrænket. Det Unde kan Gud, som er hellig, ikke ville og derfor heller ikke gjøre; men det er en Svaghed at kunne ville det Unde. Den Almægtige kan hjælpe os i al vor Nød, frie os fra al Fare; men han kan ogsaa straffe

os, naar vi ere ham ulydige, og Intet kan hindre ham deri.

§ 10. Gud har altid de bedste Hensigter og opnaaer dem ved de bedste Midler; derfor kaldes han alviis. Ps. 104, 24. Rom. 11, 33.

Den Uforstandige gjør ofte Fortred, naar han har en god Hensigt; den Kloge forstaaer at vælge de rette Midler for at opnaae sin Hensigt; men denne er ikke altid god. Den Vise opnaaer gode Hensigter ved de rette Midler; men alene Gud er alviis. — Gaavel hele Verdens Indretning (Planeterne's Gang, Lysets og Varmens Forplantelse, Kilder, Vind), som hver enkelt Skabning (Træet, Fuglen, Menneket's Haand) og Begivenhedernes Styrelse (Joseph) vidner om Guds Viisdom. Den Alvise alene kjender fuldkomment vort sande Gavn og Midlerne til at fremme det; derfor bør vi med fuld Tillid hengve os i hans Villie (1 Pet. 5, 7.). Hans Bud sigte alle til vort sande Gavn; derfor bør vi med Lyst adlyde dem (1 Joh. 5, 3.).

§ 11. Gud elsker alle sine Skabninger, har frembragt, opholder og styrer den hele Verden alene til Gavn og Glæde for dem; derfor kaldes han algod. Ps. 145 9. Ap. G. 14, 17. 1 Joh. 4, 16.

Gud kaldes Den, som gjør Noget for Andres Skyld; men det gode Menneffe er ofte

svagt og gjør Ondt af tilsyneladende Godhed (Eli). Gud alene er al god eller har en fuldkommen og rigtig Kjærlighed til alle sine Skabninger. Han er naadig imod den Svage, barmhjertig imod den Angergivne, langmodig mod Synderen. Den algode Gud har skabt os til Lyksalighed, og alle hans Bud sigte til at befordre den; vi kunne derfor ikke ret kjende Gud uden at elske ham. (1 Joh. 4, 19).

§ 12. Gud kjender paa een Gang Alt, hvad der er skeet, nu skeer og i Fremtiden skal skee, endog vore hemmeligste Tanker og Følelser; han kaldes derfor alvidende. 1 Joh. 3, 20. Ps. 139, 1—3.

Mennesket kjender kun Det, han selv erfarer eller faaer at vide af Andre, og denne Kundskab er stykkevis. Den Alvidende veed Alt paa een Gang. Vi kunne Intet dølge for ham og ikke bedrage ham ved Hyklarie og Forstillelse; men den Gudfrygtige kan i al Trang, Nød og Fare trøste sig med, at Gud kjender den. Math. 6, 8.

§ 13. Gud virker overalt og i alle Ting; han kaldes derfor allestedsnærværende. Ps. 139, 7—8. Ap. G. 17, 27—28.

Ingen kan virke, uden hvor han er. Gud

virker overalt og i Alt; thi det er ved hans Kraft at Alt bestaaer og lever (§ 3.); han er altsaa allestedsnærværende, — altid nær hos Enhver af os, — kan hjælpe os i vor Nød og seer, naar vi synde imod hans Bud. Troen paa den Allestedsnærværende giver da den Forladte Trøst i Nøden og den Svage Kraft til at modstaae Fristelsen.

§. 14. Gud affhyer alt Ondt og elsker Alt, hvad der er ret og godt; han kaldes derfor hellig. 1 Pet. 1, 15. Ps. 5, 5.

Jo mere et Menneffe elsker det Gode og affhyer det Onde, des dydigere og bedre er han; men kun Gud er hellig. Naar vi stræbe at hellige vort Sind og Hjerte, da ere vi Gud velbehagelige og kunne forlade os paa hans Raade. Ap. G. 10, 34—35.

§ 15. Gud belønner de Gode og straffer de Onde efter Fortjeneste; han kaldes derfor retfærdig. Rom. 2, 6. Gal. 6, 7.

Retfærdig kaldes Den, som gjør, hvad ret er; men det er ret og billigt, at det Gode skal belønnes og det Onde straffes. Det synes vel ofte, at de onde Menneffer have mere Medgang end de gode; men Medgang er ikke altid en Lykke, og Modgang er ikke en Straf, men en Prøvelse (Hebr. 12, 6); Gjengjeldelsen er først efter Døden. Dog har Dyden sin

Løn og Synden sin Straf ogsaa i dette Liv, fornemmeligen ved Samvittigheden (Gal. 6, 8.). Vi kunne desuden ikke dømme om, hvad Løn Enhver af os fortjener; Medlidenhed forleder os ofte til at ansee den Ulykkelige for god, og Misundelse til at ansee den Lykkelige for ond. Ofte see vi ogsaa mærkelige Exempler paa Guds gjeldende Retfærdighed alt i dette Liv (1 Mos. 42, 21.), og vi maae derfor troe paa hans Retfærdighed ogsaa da, naar vi ikke kunne see den.

Andet Kapitel.

Om Mennesket.

Første Afdeling.

Om fornuftige Skabninger.

§ 16. Mennesket er den fuldkomneste Skabning paa Jorden, begavet med en fornuftig Sjæl i et til dets nærværende Forhold passende Legeme; Mennesket siges derfor at være skabt i Guds Billede. 1 Mos. 1, 26. Ps. 8, 6—7. Math. 10, 31.

Gud er et fuldkomment Fornuftvæsen, ∴ han kjenner fuldkomment Sandheden,

og Intet hindrer ham i at følge den. Menneſket har ogſaa Evne til at erkjende og følge Sandheden, og for ſaa vidt har det nogen Lighed med Gud; men Menneſket og alle dets Væſener ere ufuldkomne. Menneſket er altsaa et ufuldkomment eller indſkrænket Fornuftvæſen, — dog fuldkomnere end de ufornuftige Skabninger, — og kan uddanne ſig til større Fuldkommenhed og Lighed med Gud (Math. 5, 48. Col. 3, 10.).

§ 17. Menneſkets Legeme er af ſamme Natur ſom Dyrenes, men er indrettet til et brugbart Redſkab for en fornuftig Sjæl.

Menneſket er i Henſeende til Legemet et Pattedyr. Dets Legeme er ved ſin opreiste Stilling, Arme og Hænder ſkiftet til Arbejde, — ved ſin Røghed til at taale baade Kulde og Hede, — altsaa at leve i alle Jordſtrøg, — da dets Bedækning kan indrettes derefter, — ved Sandſerne til at bringe Sjælen Foreſtillinger om Det, ſom er og foregaaer omkring det, — og ved ſine Taleſredſkaber til at udtrykke dens Tanker og Følelſer (§ 5). Mange Dyr kunne vel ogſaa arbejde (bygge Neder og andre Boliger), nogle ſkifte Hud eller Bedækning, alle have Sandſer og de fleſte en Røſt, men Alt ufuldkomnere end Menneſkene. Kun det menneſkelige Legeme kan være en fornuftig Aands Boelig og Redſkab.

§ 18. Menneſkets Sjæl er en udødelig

Alind med Fornuft, Forstand, Samvittighed og fri Villie.

Sjælen modtager ved Legemet's Sandser Forestillinger, — danner deraf ved Forstanden Begreber (Farve, Tone, Sødhed o. s. v.), — bedømmer dem efter de Forestillinger, som den indre Sands — Fornuften — giver (om Aarsag, Hensigt, Ret og Uret o. s. v.), — føler Behag eller Mishag derved i Samvittigheden og vælger derefter med Villien imellem Sandsernes og Fornuftens Tilskyndelser. — Fornuften er Sjælens Øyne til at modtage Forestilling om det Oversandselige (Sandhed, Ret), — Forstanden Øyne til at bearbejde baade sandselige og oversandselige Forestillinger ved at tænke, slutte, dømme, erkjende eller indsee, — Samvittighed Øyne til at føle, hvad der er ret eller uret, om man end ikke kan erkjende eller indsee det (1 Mos. 4, 9—13.), — Villien Øyne til at vælge imellem Sandsernes Lyst og Forstandens Erkjendelse eller Samvittighedens Paamindelse. Villien er for saavidt fri, som Intet tvinger dens Valg; men dette bestemmes dog tildeels ved Lysternes Styrke, Erkjendelsens Klarhed, Samvittighedens Virksomhed og Villiens Kraft. Alle Menneſkets Øyner ere usuldfomne (Anlæg, svage Spirer) og skulle i dette Liv uddannes til større Fuldkommenhed, forat vi derved kunne blive modne til et høiere og saligere Liv. Kun Den, der stræber derefter, er i Sandhed fri (Joh. 8,

32.). — Dyrene have ogsaa en Sjæl med Evne til at modtage Forestillinger ved Legemets Sandser, men ingen Fornuft eller fri Villie. Deres Balg bestemmes ved Drivter.

§ 19. Vi kjende kun Det, som er paa den ne Jord; men Guds Ord lærer os, at der i Himlen ere fuldkommere Fornuftvæsner, som kaldes Engle. Math. 6, 10. 18, 10. Luc. 20, 36.

Englene have fuldkommere Evner end Menneskene og kunne derfor ogsaa blive langt bedre end de; men naar de misbruge deres fuldkommere Evner, blive de ogsaa værre end Menneskene og kaldes da Djævole. — En Engel betyder egentligen et Sendebud og bruges derfor ofte i en billedlig Forstand om de Midler, hvoraf Gud betjener sig (Ps. 104, 4.), og især nævnes ofte Djævelen eller Satan (s: Fristeren, Efterstræberen) i Stedet for det Onde (Eph. 6, 11. 1 Pet. 5, 8. Jac. 4, 7. 1 Joh. 3, 8.); men Guds Ord lærer os, at de onde Engle ikke kunne gjøre os nogen Fortræd (2 Pet. 2, 4. Rom. 8, 31.).

Anden Afdeling.

Om Menneskets Fordærvelse ved Synden.

§ 20. Menneskene have vel Forstand til at indsee, hvad der er ret og godt eller Guds

Billie, og en Samvittighed, som minder dem derom og driver dem til at eftertragte den (§ 18.); men de have tillige en dyrist Natur med sandkelige Dripter, Lyster og Videnskaber, som driver dem til det Modsatte. Derfor vælger Mennesket ikke altid det Gode, men tragter ofte efter Det, som er Gud imod. Rom. 7, 18—19. 8, 7. Gal. 5, 17.

Mennesket har, ligesom Dyrene, Dripter til at opholde sig selv og deres Art, — Lyst til Det, som behager Sandserne, og deres Sind bevæges af Følelser, som kunne blive saa stærke, at de bestemme Billien (Sindsbevægelser, Videnskaber, f. Er. Brede, Had, Elskov, Druffenskab, Spillesyge). Derfor er der en bestandig Kamp i Menneskets Billie imellem Sandfeligheden (Kjødets) og den fornuftige Natur (Aanden), og Mennesket maa kæmpe, for at bævde Aandens Frihed. Sandfeligheden udvikles tidligst og faaer saaledes Overvægt over Aanden, inden denne bliver udviklet; men den skal just udvikle sin Kraft ved at kæmpe imod Kjødets (2 Cor. 12, 9—10).

§ 21. Naar Mennesket tragter efter Det, som er Gud imod, synder det, — enten indvortes, i Tanter og Begjæringer, eller udvortes, i Ord eller Gjærning, — enten ved at

overtræde eller efterlade Guds Billie.
1 Joh. 3, 4. Math. 9, 4. 5, 28. 12, 36. Jac.
4, 17.

Synden bestaaer i den frie Billies Misbrug. Onde Tanker, som uvilkaarligen opstaae, ere kun Fristelser til Synd; men naar de næres, vække de syndige Begjærligheder (Math. 5, 28.), der medføre lige saa stor moralsk Brøde, som den udvortes Handling. Taleærvuen kan, ved at vække Forestillinger og Følelser, udrette meget baade Ondt og Godt og er tillige et Udtryk af Sindelaget (Math. 12, 34); dens Misbrug er derfor Synd (Gudsbespottelse, Vandens, Meened, — Løgn, Bagtalelse, Spot). — Gjeringssynder ere meest Gjenstand for Menneskenes Dom; men den Alvidende dommer efter Sindelaget og Bevæggrundene. — Efterladelse kan være lige saa stor Synd som Overtrædelse.

§ 22. Intet Menneske er frit for Synd; men hvert Menneske har sine Feil og Svagheder og begaaer flere Synder. Derom overbevises vi ved vor egen Bevidsthed, vor og alle Tidens Erfaring; men deraf lære vi tillige, at intet Menneske aldeles strider imod Guds Billie, og at Mange stræbe — med meer eller mindre Iver og Kraft — efter at følge den.

Rom. 3, 23. 1 Joh. 1, 8. Præd. 7, 20.
Phil. 3, 12.

Alle Mennesker ere Syndere og trænge til Naade. Ingen har derfor nogen Fortjeneste at hovmode sig over eller at stole paa; selv de hellige Apostle vare Syndere (Math. 16, 23. 18, 3. Marc. 10, 35—45. Luc. 9, 54—55. Rom. 7, 18—19.), og al Helgentroe er derfor Daarlighed. Men Apostlene vilde det Gode og stræbte derefter (Phil. 3, 12), og det gjøre alle gudfrygtige eller dydige Mennesker. De Ugudelige og Lastefulde hengive sig derimod til Kjødets Tilskyndelser (Phil. 3, 18—19.), og de Svage lade sig overvinde af dem. De gudfrygtigste og dydigste Mennesker ere dog meer eller mindre svage.

§ 23. Mennesket er skabt i Guds Billede (§ 16), reent og uskyldigt; men allerede de første Mennesker syndede, og saaledes blev hele Menneskeslægten fordærvet. Rom. 5, 12.
1 Mos. 3 Cap.

De første Mennesker lode sig forføre til Ulydighed, tabte derved deres Uskyldighed og gavede Kjødets Overvægt over Aanden. Saaledes var deres Natur fordærvet, og kunde ei forplantes rene og feilfri til Efterkommerne; men disse arvede Syndigheden eller Fordærvelsen fra deres Forældre. Børn fødes vel uskyldige for saavidt, som de ingen Brøde kunne have, før de have

høvt Leilighed til frit Valg; men de arve dog Lidenskaber (Hidsighed), Tilbøieligheder (Lagnagtighed) o. desl. fra deres Forældre, og derved indskrænkes deres Frihed, men ophæves dog ikke; thi ved Kamp og Anstrengelse kunne de overvinde deres medfødte Tilbøieligheder.

§ 24. Synden forspilder Menneskets Sindssroe og Tilfredshed, paadrager ham mange Lidelser og Plager i dette Liv og en evig Straf efter Døden; den gjør altsaa Mennesket ulykkeligt. Ps. 32, 10. Sir. 21, 4. Rom. 6, 23. Drdspr. 14, 31.

Bed verdslig Klogskab kan Mennesket vel opnaae Rigdom, Magt, Ansæelse o. desl.; men dersom den ikke er forenet med Gudsfrugt, kan den ikke give sand Lykke og Tilfredshed. Synden fordærver Hjertet, fylder Sindet med umættelige Lyster og ustyrlige Lidenskaber, besværer Samvittigheden, og mange Laster paadrage Menneskene Sygdom, Trang, Vanære o. s. v. Gudsfrugt derimod fordrer vel Selvfornægtelse og Nidmygelse for Gud, men giver Sindet Fred, Samvittigheden Roe, opmuntrer og styrker ved Haabet om evig Salighed og skjænker saaledes sand Lykkesalighed baade i Tiden og i Evigheden. Gudsfrugt er derfor den sande Blissdom, og al Synd er Daarlighed.

§ 25. Mennesket synder af Strøbelig-

hed — enten fordi han ikke ret kjender Guds Billie (Bilddfarelse), — eller fordi han ikke har Kraft til at beherske sine Lidenstaber, Lyster og Tilbøieligheder (Svagbed); men den Gud frygtige angrer sin Synd og stræber at omvende sig. Han kan derfor vente at finde Naade og Tilgivelse. Rom. 7, 18—19. Luc. 9, 54—55. Math. 26, 51—52. — 70—75. Joh. 19, 11.

Mennesket har vel Gyne til at kjende Guds Billie (§ 18.); men ikke Alle kjende den lige fuldkomment, og Opdragelse, herstende Meninger o. desl. kunne vildlede Mennesket. Enhver bør tænke, før han handler; men dertil hører en Svælsse, som den Unge ikke har, og som mange Mennesker vanskeligen kunne erhverve sig. Lidenstaber arves (§ 23) og ere Hindringer for den gode Billie, men dog ikke uovervindelige. Hvert Menneske har sine Fristelser at bekæmpe, men ikke Alle lige store. Ei heller have Alle lige stor Kraft eller lige megen Bistand (s. Ex. af udvortes Stilling, Benneres Formaninger) til at modstaae Fristelserne, og al Synd er derfor ikke lige strafværdig; men al Skrøbelighed kan tilgives, naar Mennesket oprigtigt angrer sin Synd og kæmper imod sin Skrøbelighed.

§ 26. De Ugudelige angre ikke deres

Synd, men fremture i den, — fordi de enten ere bedaarede og forblindede, — eller forhærdede i det Onde, — eller hylle for sig selv; de kunne ikke faae Naade, saalænge de ere i den Tilstand. Men selv de Ugudeligste synde dog af Skrøbelighed og kunne altsaa finde Naade, naar de kunne komme til Syndernes Kundskab og omvende sig. Math. 13, 15. Phil. 3, 18. Eph. 4, 17—19. Luc. 18, 11. 2 Tim. 3, 5. Rom. 2, 4—5.

Intet Menneſſe gjør det Onde, fordi det er ondt, eller for at ſtride imod Guds Villie, men enten fordi han er aldeles forblindet (ſom Paulus, da han forfulgte Chriſtum), eller fordi han er forhærdet imod Samvittighedens Paamindeſer og alle gode Indtryk (ſ. Er. Barmhertighed, Grevſolſe o. deſl.), eller fordi han indbilder ſig at være retfærdig (ſom Phariſæeren Luc. 18, 11.) og derfor ikke ſeer ſine Feil. Saalænge ſaadanne Menneſter fremture i det Onde, vandre de paa Fordærvellens Vej; men ved oprigtig Anger og Omvendelſe kunne ogſaa de finde Naade, — dog vanſteligere, jo længere de have fremturet i det Onde. (1 Cor. 15, 9—10.).

Tredie Afdeling.

Om Menneskets Pligter.

§ 27. Det er Menneskets Pligt at gjøre Guds Villie, fordi han alene derved kan fremme sin sande Lyksalighed i Tid og Ewigheid.

Pligt kaldes Det, som paaligger os, som vi bør, eller som kan fordres af os. Hvad Andre kunne tvinge os til (s. Er. at betale Skat, Gjæld ic.), kaldes Tvangspligter eller juridiske Pligter, — hvad derimod kun vor Fornuft og Samvittighed kan fordre af os, kaldes Dydspligter eller moralske Pligter (s. Er. Tjenstvillighed, Overbærenhed). Alle Pligter ere Guds Bud, — enten udvortes, i Loven, — eller indvortes, i Samvittigheden, og sigte alle, som en kjærlig Faders Bud, til vort eget sande Gavn (§ 11.), om de end paalægge os at tilfidesætte timelig Fordeel, fornegte Lyster og Tilbøieligheder og opoffre selv Livet; thi Døden er kun en Fødsel til et høiere Liv. (2 Cor. 4, 16—17. Rom. 8, 18.).

§ 28. Gud aabenbarede sin Villie for Israelliterne ved Moses og foreskrev dem enkeltviis de vigtigste Pligter for deres udvortes Forhold (2 Mos. 20, 1—17.); men ved Jesum Christum har han aabenbaret for alle Mennesker det Sindelag, hvori alle

Pligter, under alle Livets Forhold, indeholdes.
 Math. 22, 37—40. Marc. 12, 30—31. Luc.
 10, 27. Rom. 13, 8—10. Gal. 5, 14.

Mose Lov var kun forberedende og derfor ikke fuldstændig eller almeengyldig. Den foreskriver kun enkelte Pligter, men kan ei nævne alle, ei give Regler for alle mødende Tilfælde; den foreskriver kun den udvortes Handling; men Gud dommer Sindelaget; derfor kan Ingen werde retfærdig ved Lovens Opfyldelse. Christus lærer os derimod at kjende det Sindelag, som vi skulle stræbe at vække og nære i os selv for at opfylde alle Pligter; derved har han gjort de enkelte Bud overflødige (1 Cor. 13, 10.), afskaffet, hvad der ei var almeengyldigt (Gal. 4, 3—5.), og sat et uendeligt Maal for vor Stræben (Math. 5, 48.). Jo fuldkomnere vi blive i Kjærlighed, desmere nærme vi os til Lighed med Gud (1 Joh. 4, 16.), og desmere blive vi skikkede til evig Salighed.

§ 29. Kjærlighed til Gud bestaaer i en levende Erkjendelse af hans Fuldkommenhed og Lyst til at ligne ham. 1 Joh. 4, 10. 12. 16. 5, 3.

Kjærlighed er en Følelse af Velbehag med Det, som vi anse for godt (s. Er. Livet, Vren, Penge); men da vi kunne ansee Noget for godt, som ikke er det, kan Kjærligheden ogsaa være

falst eller urigtig. Den sande Kjærlighed grunder sig paa Erkjendelsen af det i sig selv Elskelige (det sande Gode), og bestaaer i en Tragten efter og en Dvoffelse for det (s. Er. Sandhed, Ret). Den sandeste Kjærlighed er Kjærlighed til Gud, som den Alfuldkomne. Den grunder sin paa Erkjendelsen af hans Fuldkommenhed (Urefrygt) og hans Kjærlighed til os (Taknemmelighed); den yttres sig i Lust til at ligne ham (Lydhed) og hengive os i hans Villie (Tillid); den strider altsaa imod Kjødets og Verdens (1 Joh. 2, 15.) og leder os saaledes til at hellige vort Sind (1 Pet. 1, 15.).

§ 30. Kjærlighed til Gud forudsætter, at vi maae agte og ære hans Villie, som den fuldkomneste og bedste, og frygte for at overtræde den, eller, at vi maae have Urefrygt for Gud. Præd. 12, 13. Ordsp. 16, 6. Math. 4, 10.

Det Gode kunne vi ei negte vor Agtelse, og hvo som kjender Gud, den Alfuldkomne, maa altsaa agte ham; men Den, som har sand Agtelse for Gud, maa og frygte for at overtræde hans hellige Villie, — ikke som Slaven frygter for sin Herres Brede, men som det gode Barn frygter for sin Faders Mishag (Rom. 8, 15.). For at vække og nære Urefrygt for Gud i vore Hjerter, bør vi betragte hans Fuldkommenheder (tilbede, love og prise Gud) og vogte os for Alt,

hvad der kan svække vor Agtelse for ham (Jac. 3, 10.).

§ 31. Kjærlighed til Gud vækkes og næres ved at mindes hans Velgjerninger og Kjærlighed til os, eller ved Taknemmelighed. 1 Joh. 4, 19. Joh. 3, 16.

Kjærlighed vækker Kjærlighed, og især for det sandfelige Menneske er Taknemmelighed et Hjælpemiddel til at vække Kjærlighed. Vi bør derfor takke Gud, — ikke blot for de Glæder, han skjænker os, men ogsaa for de Prøvelser, hvorved han fører os til sand Lyksalighed (Eph. 5, 20.), og især bør vi taknemmeligen erindre vor Frelse ved Christum. Da vil Guds Kjærlighed blive os indlysende og vække Kjærlighed i os.

§ 32. Kjærlighed til Gud maa vise sig i Lyst til at behage ham ved at gjøre hans Villie eller i en villig Lydighed imod hans Bud. 1 Joh. 5, 3.

Kjærlighed til Gud er en Glæde ved Gud, en Lyst til at træde i Samfund med ham; men vi kunne ikke komme i Samfund med Gud uden ved at indrette vor Vandel efter hans Villie. Kjærlighed til Gud er desuden ogsaa en Kjærlighed til hans hellige Villie, altsaa en Lyst til at fuldkomme den. Al Synd strider imod Kjærlighed til Gud og kan kun formedelst vor Skrø-

belighed forenes med den; men Kjærlighed til Gud maa dog nødvendigen virke Afstye for Synden og Eræben efter at lyde hans Bud, — altså en villig Lydighed.

§ 33. Kjærlighed til Gud maa ogsaa virke Tillid til ham med Hengivelse i hans Villie. Rom. 8, 28. 31. Ebr. 13, 5—6. 1 Pet. 5, 6—7. Math 26, 39.

Naar vi elske Gud som den vise og kjærlige Fader, da maae vi nødvendigviis ogsaa forlade os paa hans vise og kjærlige Forsorg, om vi end ikke kunne fatte hans Hensigter (Joseph). Vi kunne ikke stole paa, at Gud vil føie vore Ønsker eller opfylde vort Haab om timelige Gøder, fordi vi ei vide, om de ere os til Gavn (Rom. 8. 26.), og det er formasteligt at styrte sig i Mod og Hare i Tillid til, at Gud skal frie os derafra (Math. 4, 7.); men naar vi retteligen benytte de Gøner og Kræfter, som Herren giver os (§ 5), da kunne vi trygt forlade os paa, at han vil styre Alt til vort Gavn (1 Cor. 10, 13.), og vi maae derfor ydmyge os under hans Villie, som den viseste og bedste.

§ 34. Kjærlighed til os selv bestaaer i Afgtelse for Guds Villie i os og Lyst til at uddanne det til fuldkommen Eighed. Math. 5, 48. 1 Cor. 3, 16. Phil. 3, 12.

At elske vore Svagheder og Feil (Egenkjerlighed) er en daarlig Kjerlighed. Naar vi virkelig elske os selv, da maae vi elske det Gode, som er i os (Guds Billede), og stræbe efter at uddanne det; thi kun derved blive vi bedre og i Sandhed lykkelige (1 Pet. 3, 10—11.). Kjødets Begjæringer og Verdens Tillokkelser ere Hindringer for Aandens Frihed, og dem bør vi derfor ikke elske, men stræbe at undertrykke (Math. 6, 21. 33.).

§ 35. Kjerlighed til os selv skal fornemmeligen vise sig i Omsorg for vor udødelige Sjæl, at Forstanden kan werde oplyst og i Stand til at kjende Sandheden, — at Villien kan faae Kraft til at vælge det Gode og modstaae Fristelserne til det Onde, — og Samvittigheden blive øvet i at paaminde os om vore Feil og Bilsfarelser. Math. 10, 28. 16, 26. 1 Cor. 14, 20. Joh. 8, 32. Ap. G. 24, 16. Eph. 6, 10.

Sjælen er det egentlige Menneske, Legemet kun dens Boelig og Redskab i denne Verden; derfor maa den rette Kjerlighed til os selv fornemmeligen vise sig deri, at vi bære Omsorg for at uddanne Sjælens Gaver og Anlag, saa den kan modnes til sin evige Bestemmelse. Alle dens Gaver ere ufuldkomne, men kunne uddannes.

Forstanden kan oplyses ved nyttige Kundskaber og derved øves i at slutte og domme rigtigt, naar vi anvende Flid i at lære, Opmærksomhed paa Alt, hvad der omgiver os, og Eftertanke over, hvad vi lære eller erfare. Villien kan øves og styrkes i at vælge det Rette, naar vi gjøre os Umage for at modstaae Lyster, Tilbøieligheder, Lidenstaber og udvortes Fristelser (Selvfornegtelse, Afholdenhed, Selvbeherstelse), og Samvittigheden kan skærpes og gøres virksom ved Selvprøvelse og Alarvaagenhed.

§ 36. Kjærlighed til os selv maa dog ogsaa lede os til at bære Omseer for vort Legemes Ophold, Helbred, Førlighed og Uddannelse. 1 Cor. 3, 16.

Vort Liv paa Jorden er en Prøvetid, som vi ei bør forfalte enten forsættligen (Selvmord) eller ved Uforsigtighed, Umaadelighed (Graadserie, Druffenskab), uordentligt eller udsvævende Levnet (Nattesviir, Løssagtighed), men stræbe at bevare, saalænge det kan bestaae med Guds Villie (§ 27.). For at Legemet kan være et brugbart Redskab for Sjælen, maae vi vogte os for at svække dets Helbred eller skade dets Lemmer og Førlighed, men derimod stræbe at faae det helbredet, hvis det tager Skade, og at uddanne og hårde det (Legemsøvelser, Arbeide).

§ 37. Kjærlighed til os selv maa ogsaa

lede os til en fornuftig Omsorg for de udvortes Goder, som kunne hindre eller fremme vor Virksomhed og Tilfredshed (vor timelige Velfærd), nemlig Formue, Ære og Fornøielser. 1 Cor. 7, 31. Eph. 4, 28. 1 Tim. 6, 9. — 1 Cor. 9, 15. 4, 3. 2 Cor. 8, 21. Gal. 5, 26. Præd. 11, 9. 1 Tim. 4, 4.

For at opholde Livet behøve vi Verdens Frembringelser (Føde, Klæder, Huuslye ic.), og den Deel deraf, som den Enkelte har udelukkende Ret til, kaldes hans Eiendom; hans Vone til at forskaffe sig Eiendom kaldes hans Formue, — enten denne bestaaer i legemlige eller aandelige Kræfter, eller i Penge eller Gods. Formue er Menneskets Vone til at leve og virke i denne Verden, og Enhver bør derfor stræbe at erhverve sig Formue (ved Flid og Drivrig-
hed) og at bevare den (ved Sparksomhed), men derved vogte sig for umættelig Higen efter Rigdom (Gjerrighed) og for at betragte dens blotte Besiddelse som et Gode (Karrighed). Ingen kan dog ganske være sig selv nok; men det ene Menneske trænger til det andet, og vor Virksomhed og Tilfredshed afhænger derfor ogsaa af Andres Omdømme om os. Vi bør derfor ogsaa stræbe at erhverve os et godt Rygte eller Ære iblandt Menneskene, men dog vogte os for at sætte for megen Priis paa den (Ærgjerrighed) eller jage efter blot udvortes Vres-

tegn (Forføngelighed, Rang- og Titelsyge). —
 For at kunne virke med Lyst, trænger Menne-
 sket til at opmuntre sit Sind ved Fornøjel-
 ser, hvortil Naturens Skønhed, Guds Gods-
 hed, Omgang med gode Mennesker og Læsning
 af gode Bøger give den bedste Velilighed; men
 vi maae vogte os for uanstændige eller skadelige
 Fornøielser, for Umaadelighed i Rydelsen og for
 at hengive os ganske dertil (Forlystelsesyge).

§ 38. Kjærlighed til vor Næste be-
 staar i Agtelse for ethvert Menneskes Ret, som
 vor Lige, og Lyst til at hævede den. Matth.
 22, 39. Luc. 6, 32. Joh. 13, 34—35. 1 Joh.
 4, 21. Matth. 5, 44.

Ethvert Menneske, som vi komme i Berø-
 ring med, er vor Næste (Luc. 10, 30—37).
 Vi bør elske det Gode (Guds Billede) i vor
 Næste som i os selv og altsaa stræbe at fremme
 det; men det kunne vi kun middelbart (ved
 Underviisning, Advarsel, Formaning, Exempel)
 og negativt, ved at vogte os for Det, der
 hindrer det (Forargelse). Derimod kunne vi
 umiddelbart og positivt vise Kjærlighed
 til vor Næste ved at agte hans Ret som vor
 Lige (Matth. 7, 12.) og stræbe at fremme den.
 Vi kunne ei elske alle Mennesker lige meget;
 men selv hos de onde Mennesker kunne vi elske
 det Guds Billede, som aldrig ganske kan udslæt-
 tes, og stræbe at uddanne det. Vi have Alle

Keil, men fordre som en Ret, at Andre ikke der-
over skulle glemme det Gode, som findes hos os;
den samme Ret maae vi erkjende hos vor Næste.
Da ville vi gjøre Alt, hvad ret er, (vor Pligt)
imod vor Næste.

§ 39. Kjærlighed til vor Næste maa vise
sig i Redebonhed til at hjælpe ham i al
Nød og Fare og fremme hans timelige og evige
Vel. Joh. 13, 34—35. 1 Joh. 3, 18. Gal.
6, 1—2. Jac. 5, 19—20.

Intet Menneſte har Evne til at hjælpe
alle Dem, ſom trænge dertil; men Kjærligheden
vifer ſig i Redebonhed dertil, og den gode
Billie udretter Meget med Lidet (2 Cor. 8,
12—13. Gal. 6, 10.). Kun Billien er vor
Pligt; Evne og Veilighed til at viſe den i Gjer-
ning afhænger ikke af os ſelv, og den blotte
Gjerning uden god Billie har intet Værd for
Gud (Math. 6, 1—4. 1 Cor. 13, 3.); men
den gode Billie (Barmhertighed) maa forenes
med Klogſkab, for ikke at gjøre Skade (Almiſſe
til Uværdige). — Den, ſom er i Fare, bør vi
gjøre os Umage for at frelſe, for at bevare
ſ hans Liv, Helbred og Førlighed, og end mere
bør vi, naar vi kunne, frelſe Dem, ſom fare vild
fra Sandhed, fra den evige Fortabſe (Advar-
ſſel, Paamindſe, Veiledning, Opmuntring og
Bistand)

§ 40. Kjærlighed til vor Næste maa af-

holde os fra Alt, hvad der kan skade ham, enten med Hensyn til Liv og Helbred, eller til Ære og Agtelse, eller til Formue og Eiendoms, eller til Fornøielser og Tilfredshed. 1 Mos. 9, 6. Math. 5, 21. — Luc. 6, 37. 1 Cor. 4, 5. — 1 Thess. 4, 6. — Rom. 12, 15.

Næstens Liv og Helbred skades ikke blot ved Mord og Mishandling, men ogsaa ved Krænkelser og Misbrug af Magten til at byde over ham, samt ved Uforsigtighed; hans Ære og Agtelse skades ved Bagtalelse, haarde Domme og haanlig Opførsel; hans Formue skades ved Rov, Tyverie, Bedragerie og al Slags Uredelighed, — hans Tilfredshed og Fornøielser ved Spot, Drillerier, Brantenhed o. dsl. Alt Saadant maa Kjærlighed til Næsten afholde os fra.

Fjerde Afdeling.

Om Raademidlerne.

§ 41. For at kunne vogte sig for Synd og opfylde sine Pligter, trænger Mennesket til li at mindes derom, opmuntres og styrkes dertil li ved Guds Ord, Bøn og den offentlige Gudsdyrkelse. Phil. 2, 13. 4, 13.

Mennesket er i sig selv svagt og forderøvet ved Synden (Rom. 7, 18—20.), — kan derfor ikke ved egen Kraft alene modstaae Synden og gjøre Guds Villie, men trænger til Bistand af Gud (den hellige Aand). De Midler, hvorved denne erhverves, kaldes Naademidler, fordi Gud af Naade derved aabner os Udgang til sin Naade eller til at vorde ham velbehagelige.

§ 42. Guds Ord eller Aabenbaring indeholdes i den hellige Skrift eller Biblen og tjener til at oplyse vor Forstand, røre vort Hjerte, styrke vor Kraft og berolige vort Sind, — saavel ved sine Lærdomme og Formaninger, som ved sine opmuntrende og advarende Exempler, — naar vi læse den med Troe og Andagt. 2 Tim. 3, 15—17. Ps. 119, 105. Ebr. 4, 12. Jac. 5, 10. 1 Pet. 2, 21.

Den hellige Skrift bestaaer af det gamle og det nye Testamente (Pagt, Aabenbaring). Det gamle Testamente indeholder den forberedende Aabenbaring for Israelliterne ved Moses og Propheterne (§ 28); det nye Testamente indeholder derimod en fuldkommnere og almeeengyldig Aabenbaring ved Christum. Det gamle Testamente er for os Christne vigtigt som Grundlag for Christi Lære (Ebr. 1, 1.) og ved sine Formaninger, Exempler o. s. v.; men Meget af det angaaer kun Israelliternes Historie og borgerlige

Indretninger. Det nye Test. indeholder ikke blot Jesu Levnet og Lære (i de fire Evangelier), men ogsaa Efterretninger om dennes Udbredelse ved Apostlene (Apostlenes Gjerninger) og nærmere Udvikling og Indskærpelse af dens vigtigste Sandheder (Apostlenes Breve), samt en digterisk Skildring af Christendommens Seier over Jødedom og Hedenstæb (Johannis Åabenbaring). Da den hellige Skrift er skrevet for mange hundrede Aar siden, for Folk, som boede i fjerne Lande, under andre Forhold end vi, hører der Lærdom til at forstaae Alt, hvad deri omtales; men hvad der er fornødent til vor Oplysning, Forbedring og Trøst, kan Enhver, som læser det med Andagt, let forstaae, og jo mere han læser i Guds Ord, des bedre vil han lære at forstaae dets særegne Udtryk. Dets Kraft til at virke paa Hjertet beroer især paa den Troe og Andagt, hvormed det læses.

§ 43. Bønnen — eller Sindets og Hjertets Opleftelse til Gud, enten ved Betragtning af hans Guldkommenheder (Lov og Priis), eller ved Følelsen af hans Kjærlighed og Velgjerninger (Tak), eller ved Erkjendelsen af vor Trang til hans Naade og Bistand (Begjæring), — er et Middel til at hæve vort Sind over det Jordiske, fylde det med Grefrygt, Taknemmelighed, Lydighed og Tillid, — luttre vore Tanker og

Attraaer, — styrke vort Mod og vor Kraft til at modstaae Fristelserne, gjøre Guds Villie og være fornøiede med hans Tilfiskelser. Math. 7, 7. Luc. 18, 1. Phil. 4, 6. Jac. 5, 16. 1 Joh. 5, 14. Joh. 16, 23.

Vi kunne ikke smigre Gud ved vor Lov og Tak, eller underrette den Alvidende om vor Trang (Math. 6, 8.), eller bevæge den Uforanderliges Villie ved vor Bøn; men den andægtige og tilidsfulde Bøn hæver os over Verdens Forsængeligheder, bringer os i Samfund med Gud, lustrer derved vore Hjerter, styrker os ved Haabet til at stræbe efter Det, vi bede om, og trøster os, naar vi ei blive bønheorte, ved at befæste vor Troe paa Guds Biiidom og Kjærlighed (2 Sam. 12, 16—23.). Vi bør derfor flittigt bede (Luc. 18, 1.), især om Morgen en, for at styrke os til vor Gjerning, og om Aften en for at prøve den. — Af de timelige Goder vide vi ei, hvad der er os gavnligt (Rom. 8, 26.); derfor maae vi bede derom med Hengivelse i Guds Villie (Math. 26, 39.); men især skulle vi bede Gud om aandelige Goder (Kyst og Kraft til at gjøre hans Villie og modstaae Fristelserne, Naade og Tilgivelse for vore Synder, Troe og Tillid til hans Kjærlighed o. s. v. Math. 6, 9—13. Joh. 16, 24.), fordi vi vide, at de ere til vort sande Gavn, og at Gud derfor vil give os dem (Luc. 11, 13.). Bønnen bestaaer ikke i Ord, men i Følelser; derfor skulle vi ikke læse Bøn-

ner, men kun aabne vort Hjerte for Gud (Math. 6, 7.). Dog kunne foreffrevne Bønner veilede os til at erkjende, hvad vi trænge til at bede om.

§ 44. Den offentlige Gudsdyrkelse eller Menighedens fælleds Andagt i Kirken, tjener ikke alene til Dplysning, men ogsaa til Opbyggelse, eller til at vække og befæste gode Følelser og Forsætter. Col. 3, 16. Ebr. 10, 24—25. Ps. 26, 8. Præd. 4, 17. Rom. 14, 19.

Baade Stedet (hvor vi ere døbte, confirmerede, viede, søge Herrens Naadebord o. s. v.) og Forsamlingen (fælleds Trang, Troe, Andagt o. s. v.) og Sangen bidrager til at stemme Hjerterne til at modtage de Lærdomme, Formaninger og Trøstegrunde, som Guds Ord og Prædiken derover indeholder, naar vi med Andagt deeltage i Gudsdyrkelsen (Jac. 1, 23. Luc. 11, 28.). Ved den huslige Andagt adspredes Sindet let ved de Omgivelser, som minde om de timelige Synder, og en større Forsamling kan vanskeligen bevare Andagten uden i Guds Hus; men den christelige Huusfader kan bidrage til sin Families Opbyggelse ved at veilede den til Bøn, forelæse den Guds Ord og andre gudelike Bøger, samt tale med den om Prædiken og om Troe og Pligt. Den huslige Andagt trænger dog til at oplives og ledes ved den offent-

lige Gudsdyrkelse; ingen sand Christen bør derfor forsømme denne.

Tredie Capitel.

Om Menneskets Frelse ved Jesum Christum.

Første Afdeling.

Om Frelseren.

§ 45. Den Fordærvelse, som fra de første Mennesker udbredte sig til hele Slægten (§ 23), har Gud til alle Tider stræbt at indskrænke, indtil han ved Jesum Christum gav hele Menneskeslægten Frelse fra Synden og dens nødvendige Straf (§ 24.). Ebr. 1, 1. Luc. 16, 29. Gal. 4, 4—5. Math. 1, 21. Joh. 4, 42.

Synden strider imod den Helliges Villie; men om han ved sin Almagt vilde have undertrykt den, havde Menneskene mistet deres frie Villie og derved Væne til at omvende sig. Kun den frivillige Kamp imod Synden er Dyd og gjør Mennesket stiftet til at nyde evig Salighed. Derfor maatte Gud lade Menneskene

beholde Frihed til at synde; men ved Syndfloden udrøddede han den vanartede Slægt, bevarede siden Troen i Abrahams Slægt (Dommere, Propheter) og til alle Tider styrede han baade hele Folks og hvert enkelt Menneſkes Skjebne ſaaledes, at han derved hindrede Fordærvelfen fra at faae aldeles Overhaand over det Gode i Menneſket, og ſaaledes beredte han Veien for den fuldkomne Frelſe, ſom han af Evighed havde beſtemt (Rom. 11, 32. Gal. 3, 22).

§ 46. Jeſus Chriſtus er Guds eenbaarne Søn og ham fuldkomment lig, men var, medens han virkede paa Jorden, et ſandt Menneſke, dog uden Synd. Joh. 3, 16. 10, 30. Ebr. 4, 15. Gal. 4, 4.

Jeſus betyder en Frelſer, og ſaaledes blev han efter Guds Befaling kaldet fra Fødselen af (Math. 1, 21.). Chriſtus er derimod det Samme ſom Meſſias eller den Salvede og udtrykker hans Værdighed ſom den af Gud lovede Frelſer (Math. 11, 3. 5 Moſ. 18, 18. Ef. 11, 1—2. Dan. 7, 13—14.), der ſkulde oprette et aandeligt Rige (Joh. 18, 36—37.). — Alle gode Menneſker ere Guds Børn; men Jeſus Chriſtus er Guds Søn i en høiere og fuldkomnere Betydning og kaldes derfor Guds eenbaarne Søn. Han er nemlig af Evighed forenet med Faderen i eet guddommeligt Væſen (Joh. 10, 30. 14, 9—10. 17, 5.), men

kom til Verden som et Menneſſe, baade i Henſeende til Sjæl og Legeme, for at kunne frelſe Menneſſene (Gal. 4, 4—5). Dog var han ikke, ſom alle andre Menneſter, en Synder, men fuldkommen hellig; thi hans Villie var eens med Guds Villie (Joh. 4, 34. 5, 30. Math. 26, 39.). Dette har han ſelv lært os, og at han ikke var en Bedrager, beviste han ved ſine Mirakler eller Undergjærninger, ſom alene den Almægtige kunde give ham Magt til (Joh. 5, 36. 9, 31.).

§ 47. Jeſus Chriſtus kom til Verden for at frelſe Menneſſene fra det Onde — Bildfarelſe og Synd — ved ſin Lære, ſit Mynſter og ſin Død for dem. Math. 20, 28. 1 Joh. 2, 1—2. Joh. 14, 6. Math. 11, 29—30. Tit. 2, 14. Eph. 5, 2.

Verdens Lidelſer og Gjenvordigheder ere kun Prøvelſer, ſom Gud tilſtifter os til vort eget Gavn og igjen kan befrie os fra, naar han finder det tjenligt; men Synden, ſom hidrører fra Menneſkets frie Villie (§ 45), kan ei borttages ved Guds Almagt; derfor ſendte Gud os en Frelſer, ſom ſkulde borttage Syndens Aarsager: Bildfarelſe og Svaghed (§ 25). — Chriſtus frelste os fra Bildfarelſe ved at lære os at kjende Gud ſom en Fader, at dyrke ham i Aand og Sandhed og ſtræbe at ligne hans Hellighed, ſamt ved at give os et Exempel paa barnlig

Lybighed imod Gud og Hengivelse i hans Vilje; han frelste os fra Svaghed ved at opoffre sit Liv for vore Synder.

§ 48. Ved sin frivillige Opoffrelse for Menneskenes Synder udsønde Christus deres Brøde og forhvervede dem Guds Naade; derved gav han dem Mod og Kraft til Omvendelse; vi kalde ham derfor vor Forsøner og Gjenløser. Rom. 3, 24—25. 1 Pet. 2, 24. Math. 26, 28.

Enhver, der synder, paadrager sig derved Bevidsthed om Brøde og har alene deri en Straf, som Ingen kan fritage ham for. Naar man kan oprette sin Forseelse eller give Erstatning derfor, da finder man Fred for Samvittighedens Bebrejdelser; men Mennesket kan ikke oprette sin Synd eller give nogen Erstatning derfor og maatte derfor mistvivle om Frelse og Salighed (altsaa tabe Mod, Lust og Kraft til at stræbe derefter), hvis hans Synd ei var udsønet (Eph. 2, 4—6. 2 Cor. 5, 18—19.); Christus paatog sig frivillig (Joh. 10, 18.), af Kjærlighed til den faldne Menneskeslægt (Joh. 15, 13. Eph. 5, 2.), at udsøne dens Brøde ved sin Lidelse og Død, og bragte derved et Forsøningsoffer for alle Menneskers Synder (Ebr. 7, 26—27.). Saaledes forvissede han os om Naade, naar vi omvendte os, gav os derved Lust, Mod og Kraft dertil og frelste os saaledes fra Syndens Trældom. Hans

Opstandelse og Himmelfart forviiser os om, at den af ham fuldbragte Forsoning er af Gud kjendt gyldig, og at han endnu er vor Talsmand hos Faderen (Ebr. 7, 25. Rom. 4, 25. 8, 34. 1 Joh. 2, 1—2.).

Anden Afdeling.

Retsfærdiggjørelsen ved Jesum Christum.

§ 49. Jesus Christus har ved sin Frelse og Forsoning retsfærdiggjort de syndige Mennesker; men disse maae, for at faae Deel i Retsfærdiggjørelsen, troe paa ham, det vil sige: erkjende, at han er Guds Søn, at hans Tære er guddommelig Sandhed, hans Forfrevter Guds hellige Bud og hans Forsoning Guds Bærl. Marc. 16, 16. Rom. 3, 28. Eph. 3, 12.

Troen er ikke blot en Bekjendelse, ei heller blot en Erkjendelse med Forstand, men en levende eller paa Villien virksom Erkjendelse, saa at vi af Hjertet erkjende Christum som Guds Søn og altsaa ville følge ham (Phil. 2, 5.). Kun da er Troen levende, d. e. virksom paa Villien (Gal. 5, 6.). En død Troe kan ikke retsfærdiggjøre os (1 Cor. 13, 2. Jac. 2, 26); men den levende Troe giver os baade Villien og Kræften til det Gode og

retfærdiggjør os saaledes fra Synden (Rom. 4, 25.), eller frigjør os fra dens Trældom.

§ 50. For at fatte en levende Troe maa Mennesket gjenfødes af den hellige Aand, som udgaaer fra Faderen og Sønnen, er sand Gud tilligemed dem og virker til Guds Riges Udbredelse paa Jorden. Joh. 3, 3. 14, 26. 15, 26. 16, 12—15. 1 Cor. 2, 11.

Gud er kun Een (Eph. 4, 6. 1 Cor. 8, 4.); men den samme Gud er baade Verdens Staber, Opholder og Styrer (Gud Fader) og Menneskenes Frelser (Guds Søn) og deres Bistand til Retfærdiggjørelse (den hellige Aand). Fader, Søn og Helligaand ere derfor eet guddommeligt Væsen, lige evige og fuldkomne (den treenige Gud). Gud, som sørger for vore tidslige Kornødenheder, er tillige vor Frelser og vor Bistand i Kampen mod Synden. — Ved Synden er Menneskets aandelige Natur fordærvet (§ 23) og dets naturlige Ligeblødsighed henvendt til det Sandfelige (Kjædet); det maa derfor gjenfødes for at fatte Lust til det Aandelige (Guds Rige), eller det maa gennemtrænges af et nyt Sindelag (Ap. Gj. 3, 19. Eph. 4, 23—24. Col. 3, 9—10. Rom. 12, 2.), og den Aand, der saaledes fødes i Mennesket, er Guds Aand eller den hellige Aand. Denne Aand fødtes først i Jesu Apostle efter hans Himmelfart (Luc. 9, 55. Joh. 16, 12—13. Ap. Gj. 2, 1—4.) og

i Apostelen Paulus ved hans Omvendelse (Ap. Gj. 9, 1—20. Gal. 1, 15—16.), og saaledes vækkes den i de enkelte Mennesker ved forskjellige Foranledigelser (Guds Kald). Hvormegit den hellige Aand virker i hvert enkelt Menneske, berøer paa, hvorvidt dette hengiver sig til den eller modstaaer den (1 Thess. 5, 19.).

§ 51. Som Tegn paa Gjenfødelsen og Pant paa Deelagtiggjørelse i Frelsen, har Kristus indstiftet Daaben, idet han lod sig selv døbe af Johannes og befalede sine Disciple at døbe alle Dem, som troede paa ham, i Faderens, Sønnens og den hellige Aands Navn eller til Troen paa den treenige Gud. Math. 3, 13—17. 28, 18—20. Marc. 16, 16.

Ligesom Vandet renser Pegeret, saaledes skal Troen rense Aanden (1 Pet. 3, 21.); det gamle Menneske (Synden) begravet i Daaben, og det nye Menneske opstaaer deraf (Rom. 6, 3—4. Tit. 3, 5); derved træde vi i Samfund med Christum (Gal. 3, 27.) og faae Deel i hans Forsoning (Marc. 16, 16.), men forpligtes tilige til levende Troe paa ham (1 Pet. 3, 21.). For strax at deelagtiggjøres i Christi Forsoning døbes smaa Børn; men de maae da i en senere Alder, efter at have modtaget fornøden Kundskab om Troen, bekræfte deres Daabepakt (Confirmation), hvorved de forpligte

sig til at forsage Djæveln og hans Gjærninger (Synden) og troe paa den treenige Gud.

§ 52. Den af Vandn gjenfødt Christen maa, for at blive retfærdiggjort, stadigt stræbe at forbedre sig mere og mere (helliggjøres) ved alvorligt at prøve sit eget Sindes lag og Bandel, derved erkjende sine Feil og Skrøbeligheder, oprigtigt angre dem, og ved Bønnen styrke sig til Omvendelse. Phil. 3, 12. 1 Pet. 1, 15. 1 Thess. 4, 3. 7. Math. 26, 41. 1 Pet. 5, 8. 2 Cor. 7, 10. 1 Joh. 1, 9. Luc. 15, 18—19.

Gjenfødselen er kun Omvendelsens Begyndelse, og Den, som ikke fortsætter den ved Helliggjørelse, falder tilbage til Synden (Luc. 11, 24—26); men den i Sandhed Gjenfødte begynder en Kamp med Kjødet, hvorved han meer og meer uddannes til Hellighed. Under Kampen kan han vel falde, men reiser sig igjen (omvender sig; § 25) og lærer saaledes at gaae med mere Fasthed (Ap. Gj. 24, 16.), men kan ikke opnaae fuldkommen Hellighed i Prøvelsens Tid (2 Cor. 5, 4.). Hele vort Liv paa Jorden bør saaledes være en stadig Kamp imod Kjødet og Verden, at vi kunne modnes desmere til det evige Liv. Hvert Dieblif, som Omvendelsen opsættes, fjerner os mere fra Maalet, gjør

Rampen baardere, svækker vor Kraft til at udholde den og forforkter Omvendelsens Tid (Math. 24, 42. 1 Thess. 5, 2. Præd. 12, 1. Sir. 5, 8. 18, 23. Gal. 6, 9. 1 Cor. 15, 58.). Dog er det aldrig for seent at omvende sig; thi den Angergivne kan altid finde Naade ved Christum (Rom. 8, 33—34.).

§ 53. For at lede Menneffene til Selvsprøvelse og stadig Omvendelse, har Christus indstiftet den hellige Nadvere eller Alterens Sacramente, hvorved de Christne, ved at nyde Brød og Viin som Christi Legeme og Blod, mindes om hans Lidelse og Død for dem, deelagtiggjøres i hans Forsoning og saaledes opmuntres og styrkes til Helliggjørelse, samt forenes med hverandre til eet Legeme (Communion). Luc 22, 19—20. 1 Cor. 11, 23—25. 10, 16—17. Joh. 6, 56.

De hellige Handlinger, som Christus selv har indstiftet, kaldes Sacramenter, nemlig Daaben og Nadveren. Den hellige Nadvere minder os om Christi Lidelse og Død for vore Synder, paaminder os derved om disse, vækker Afstye for dem og giver tillige Kraft til at bekæmpe dem ved Forvisningen om Syndernes Forladelse; men denne Forvisning kunne kun De modtage, som erkjende deres Synder med angergivent Hjerter og alvorligt Ønske om at blive

befriede fra dem. Derfor maa Enhver, som ved den hellige Nadvere vil deelagtiggjøres i Christi Forsoning, først berede sig til at nyde den værdigen ved at prøve sig selv, for at komme til Synderkiendelse og Anger (1 Cor. 11, 27—28. 2 Cor. 13, 5.). Til saadan Selvprøvelse opmuntre og veileder Skriftemaalet.

Fjerde Capitel.

Om den evige Gjengjældelse.

§ 54. Ved Døden opløses Legemet i sine Dele, men Sjælen fødes til et nyt og bedre Liv, som aldrig skal ophøre (det evige Liv). Der skal Mennesket faae Løn for sin Gjerning i dette Liv, — naae det MaaL, han her har stræbt efter, og som han ved sine Gvner og Anlæg er skicket til. Præd. 12, 7. Joh. 11, 25—26. 17, 3. Gal. 6, 7. Rom. 2, 6—8.

Mennesket er ikke bestemt til at leve bestandigt paa Jorden, men kun at forberedes her til et fuldkomnere Liv. Legemet ældes og bliver tilsidst ubrugeligt som Sjælens Boelig og Redskab; det opløses da igien i de jordiske Dele, hvoraf det bestaaer. Aanden bestaaer ikke af

Dele og kan altsaa ikke opløses. Den har en Stræben, som aldrig kan tilfredsstilles her paa Jorden, — Øvner og Anlæg, som her aldrig naae Modenhed, — en Følelse, som byder den at tilside sætte egne Dnsfer og egen Fordeel for Ret og Pligt; saaledes er den dannet af Gud, og saafremt han er den Alvisse, maa han engang tilfredsstille den Stræben, han har indplantet i os, og lade vore Øvner og Anlæg naae Modenhed, — saafremt han er den Retfærdige, maa han engang belønne Dem, som have fulgt Pligtens Stemme, og straffe Dem, som have foragtet den. Hvo som troer paa en alviss, god og retfærdig Gud, maa altsaa ogsaa erkjende, at vort Liv ei kan ophøre med Legemet's Død, men maa vare evigt. Dette lærer og Christus og hans Apostle.

§ 55. Den Gudfrygtige skal i det evige Liv nyde en fuldkommen Salighed ved at befries for alt Det, som her hindrer ham deri, — ved at udvikle sin Aands Øvner til Fuldkommenhed, — ved den glade Bevidsthed at have tragtet efter det sande Gode, og ved at leve i Samfund med Gud og alle Hellige. Ab. 14, 13. 21, 4. 1 Cor. 13, 12. 1 Joh. 3, 2. Joh. 17, 24. Math. 25, 31—40.

Her paa Jorden, hvor Alt er ubestandigt, kan Mennesket kun være lykkeligt ved Troen

og Haabet, som det let taber i Prøvelsens Tid. Først i det evige Liv, hvor Seiren er vundet, kunne vi nyde fuldkommen Salighed. Der er ingen Indskrænkning, ingen Svaghed eller Fristelse, ingen Lidelser eller Gjenvordigheder, men en fuldkommen Fred (Rom 2, 10.); der skal Sandsernes Forblændelse ophøre og Sandhedent vise sig i sin fulde Glands og Herlighed; der bliver Villien i Sandhed fri og uindskrænket af Kjød; der kan Samvittigheden, efter at al Fristelse er ophørt og al Kamp er tilende, være fuldkomment rolig og uforstyrret af Frygt for Fald; der skal ingen slet Omgivelse krænge eller besvære den Gudfrygtige; men i Samfund med Hellige skal han føle Hellighedens Salighed. Sandselige Glæder, som her fristede ham, vil han der ikke savne, fordi han ei er bunden til et sandseligt Redskab.

§ 56. Den Ugudelige vil i det evige Liv blive straffet for sin Forhærdelse ved Samvittighedens Nag, som han der ikke kan neddyse, — ved sandselige Lyster og Tilbøieligheder, som han der savner Midler til at tilfredsstille, — ved at leve i Samfund med Djævlene og de Ugudelige, som han der maa foragte og afstøje. Marc. 9, 48. Gal. 6, 8. Math. 25, 41. Rom. 2, 9.

Her i Verden kan den Ugudelige neddyse

sin Samvittighed ved at indbilde sig, at Uret er Ret, og overdøve den ved sandelige Fornøstelser; men i det evige Liv svinder Forblindelsen, og Sandseligheden begravnes paa Jorden; men de Lyster og Tilbøieligheder, som ved den ere opvakte i Sjælen og ikke undertrykkede ved fri Stræben efter Hellighed, følge den til Evigheden og mane der, som en uudsluftelig Tørst. (Luc. 16, 24.). Her kan den Ugudelige finde Fornøielse i at omgaaes med Eigesindede, fordi han, — forblændet af egen Daarlighed, — ikke seer dem i deres Afstyhelighed; men i Evigheden, hvor hans Dine oplades, vil han paa dem see sin egen Afstyhelighed som i et Speil.

§ 57. Belønning og Straf i det evige Liv staaer i Forhold til Menneskets Idræt paa Jorden og har derfor mange Grader. 2 Cor. 9, 6. Math. 11, 22.

Alle Mennesker ere meer eller mindre syndige (§ 22), og Ingen kan derfor blive salig uden ved Guds Naade; men Gud er retfærdig og vil betale Enhver efter hans Gjerninger, d. e. efter hans Idræt eller Stræben og Tragten. Jo redeligere og ivrigere et Menneske har tragtet efter Helliggjørelse i dette Liv, des fuldkomnere vil hans Salighed blive i det tilkommende, og jo mere Mennesket her har hengivet sig til Kjødets og Verdens og forhærdet sig imod Guds Kald, des større vil hans Ulyksalighed blive i det evige Liv.

§ 58. Ogsaa i det tilkommende Liv skal Sjælen have et Legeme; men dette skal være fuldkommnere og mindre dyrisk end vort jordiske Redskab. 1 Cor. 15, 42—44. 50. Phil. 3, 21. Math. 22, 30.

Som et endeligt Bæsen kan Sjælen kun ved et Redskab virke i en Verden og maa derfor ogsaa i det tilkommende Liv have et Legeme; men ligesom den tilkommende Verden er fuldkommnere og herligere end denne, saaledes maa ogsaa vort tilkommende Legeme være fuldkommnere og herligere end det nærværende. Om den tilkommende Verden kunne vi naturligtviis ingen Forestilling danne os og behøve den, ei heller; men Guds Ord lærer os, at Sjælen ved Døden strax fødes til et nyt Liv (Luc. 23, 43), og at Christus derefter ved Verdens Ende skal holde Dom over alle Menneſter (Dommedag). Math. 24, 29—31. 1 Thess. 4, 15—17. 2 Pet. 3, 10. 13.

